

Foh ne ut garueag

ne maj ne mǎür fakforo la a'es'ao'āk se te' ne famori, pure'aga, kaunohoga ma kaïnaga

Sui'āk ne 'amnāki

Foh te'is code of expectations ne fū'āk se ut garueag ne maj ne mǎür fakforo hūn se 'oris haïkaïnagaga ma haïfäegaga ma famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kaunohoga ma kaïnaga (foh ta) fā' ma af'āk sin sal ne ut garueag ne maj ne mǎür fakforo kop paü la a'es'ao'āk 'e 'oris la garue ma famori, kaunohoga, kaïnaga ma pure'aga 'e tēkæe ne mou se 'oris rēfiāk'āk ne 'amnāk fak garue, ösös ma fū'āk ne 'amnāk fakgarue, a'hele' ne 'amnāk fak garue la a'sok se famori, ma saïior ne garue 'e maj ne mǎür fakforo.

Foh te'is fū'āk fakfoh la kop la a'sok 'e Pae Ora (Healthy Futures) Act 2022 ma haïasoagam 'e 'amnāk ma pā 'es ne maj ne mǎür fakforo. Te' ne ut garueag ne maj ne mǎür fakforo kop paü la garue'āk foh 'i ma kop paü la rak'āk 'oris rogrogo 'e te' ne faü 'i ne iris a'es'ao'āk tapen foh ta.

'Amnāk fakgarue ne fū'āk la muḃ'ākia maj ne mǎür fakforo la häe'āk ma garue'āk 'amnāk ne mou se Te Tiriti o Waitangi (the Treaty of Waitangi) ne af'āk ma rak'āk 'e Waitangi Tribunal 'e saïior tēet ne a'sok 'e Hauora Inquiry. Tē 'i la hat tape' ma 'amnāk ne rēpure - tino

rangatiratanga (self-determination); rētataü - öritetanga (equity); noh pār ma mata'u - whakamaru (active protection); sal tütü - köwhiringa (options); ma garue ag'esea pätuitanga (partnership).¹

Foh te'is kat nā ra la togia foh ne mou se Code of Health and Disability Services Consumers' Rights (Code of Rights).² Foh ne Code of Rights fā' a'taf 'es puer pumuḃ ne ut garueag ne maj ne mǎür fakforo kop paü la a'es'ao'āk 'e av ne la a'sokoa garue 'i se famori, ka foh te'is (code) fā' ma af'āk sin sal ne ut garueag ne maj ne mǎür fakforo kop paü la garue ma famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kaunohoga, kaïnaga ma pure'aga 'e rēfiāk'āk ne 'amnāk fak garue, ösös ma fū'āk ne 'amnāk fakgarue, a'hele' ne 'amnāk fak garue la a'sok se famori, ma saïior ne garue 'e maj ne mǎür fakforo.

'Amnāk ne haïkaïnagaga ma haïfäegaga

1. 'E av ne ut garueag ne maj ne mǎür fakforo la haïkaïnagag ma haïfäegag ma famori, kaunohoga, kaïnaga ma pure'aga iris kop paü la:

1.1 a'es'ao'āk ma taupir se la muḃ'āk tē ne mou se ut garueag ne maj ne mǎür fakforo ne täe 'e laloag ne väegat 'e 'on 7 'e foh ne Pae Ora (Healthy Futures) Act 2022

1.2 a'pumuḃ'āk ma a'ti'āk 'on pumuḃ ne kaunohoga 'e räe tē fak Maori (te ao Māori) ma ao sal lelei se famör Māori la a'sokoa 'oris rēpure 'e tēkæe te'is

1.3 a'pumuḃ'āk haïkaïnagaga ma haïfäegaga: haïkaïnagaga ma haïfäegaga fū'āk 'e haïtuḃ'ākiga, aire, haïjeneag tē 'e huḃ aiere, a'sok ne garue 'e sal ne taf 'atakoa se famori, ma pā 'es 'on famori la haïväeag a'häe ma rak tē 'e le'et se le'et. Garue 'atakoa'āk se kaufamör 'atakoa ma se iris ne 'oris pā 'ese tū'āk se'

- 1.4** hǎivǎeag muǎ'āk tē: 'inea ma potō ne leum 'e tē ne agtǎu vahia se ta famorit tǎe a'pumuǎ'āk a'ti' la fak ma se 'inea fakrakot ne pō 'e garue ma te' ne 'inea ma pot tūtū 'atakoa. Famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga tǎe famör ne majǎu pǎu hün se tē ne iris agtǎu vahia, ma 'e av ma'oi iris 'inea toton tē ne la a'sokoa la a'hele'ua lelei se garue ne la a'sok 'e maj ne mǎūr fakforo
- 1.5** a'pumuǎ'ākia lelei ma ū ne garue: tē ne agtǎu se famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga la fuag rīit se lelei ma ū ne garue te'is, hat tape' ma ag fak hanuǎ ne la a'es'ao'āk la pärea ma matǎ'ua famori
- 1.6** a'pumuǎ'ākia rētataū: iǎ tē pumuet la hǎifǎegag ma iris ne kop ma la ma'oi se' ne ti' se' 'oris pǎ 'ese 'e maj ne mǎūr fakforo, a'ti' se famör Mǎori, famör Pasefika, ma famör ne fup pipiki ne 'af'af. Tēkǎe te'is rǎe ma 'inea toton ne sal ne la a'sok a'leleia rētataū se famori tǎe sal ne la säe ofrǎu se te' ne famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga.

2. Ut garuega 'e maj ne mǎūr fakforo kop la a'sok tape' tē ne pǎ 'ese 'e:

- 2.1** ös ag'ese 'amnǎk fakgarue ma famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga la pō la 'oris lio ma pǎ 'ese la hǎe'āk 'atakoa se garue pumuǎ ne la fū'āk, sal fakgarue ma sǎkior ne garue, ma famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga la 'es vǎeag 'e te' ne tohiǎg 'atakoa
- 2.2** a'es'ao'āk tē pot ma 'inea ne pōam 'e tē ne famori agtǎu ma, hat tape' ma maf ne fiǎk ne fakputum 'e sǎkior tē ne hün'āk se tē ne famori agtǎu ma, la rak'ākia sal lelei ne la 'ut'ākia se rere gargarue ne maj ne mǎūr fakforo ma la iof'āk pǎu se tuk ne rētū'āk ne famori 'e pōag ne hǎiasoaga se 'oris mǎūr fakforo, a'ti' se' famör Mǎori, famör Pasefika, ma famör ne fup pipiki ne 'af'af
- 2.3** sok'āk hǎifǎegag ne mou se 'on la tuk ne se lopo rētū'āk ne famori 'e pōag ne hǎiasoaga se 'oris mǎūr fakforo 'e garue ag'esea ma te' ne ut garueag tūtū ma la garue ag'esea ma famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga
- 2.4** 'io la te' ne rogrogo, tē ne la 'es'ao, ma sal lelei ne la a'sokoa hǎifǎegaga la noh säe se te' ne famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga, ma la 'ut'āk 'atakoa tē ne la 'üm'üm ne a'ökök garue la hǎisok'ākiga ma hǎifǎegaga³
- 2.5** nǎ te' ne tē ne la 'es'ao se famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga la nǎ a'hǎe lelei ma 'es 'e foh ne la af'āk ma a'fūmou'āk te'i
- 2.6** 'io la, 'e av ne garue la aier'āk ma a'fūmou'āk, la fū'āk la a'vavhiǎn famör ne la togia ne a'es'ao'ākia garue te'is, kǎunohoga, kǎinaga ma pure'aga la noh hǎisok'ākiaǎg ma hǎifǎegag 'e te' ne ut 'atakoa ne la af'ākim 'e foh ta.

3. Terǎn ne hulet ne la sǎkior hoi'āk

3.1 Julai 2024.

Published August 2022 (reprinted May 2023)
by Te Tǎhū Hauora Health Quality & Safety Commission
PO Box 25496, Wellington 6146.

Email info@hqsc.govt.nz, website www.hqsc.govt.nz,
consumer enquiries 0800 275 742.

¹ Amnǎk ne sui'āk 'e: Waitangi Tribunal. 2019. *Hauora: Report on Stage One of the Health Services and Outcomes Kaupapa Inquiry* (Wai 2575). URL: <https://waitangitribunal.govt.nz/inquiries/kaupapa-inquiries/health-services-and-outcomes-inquiry>.

² Health and Disability Commissioner. 1996. Code of Health and Disability Services Consumers' Rights. Wellington: Health and Disability Commissioner. URL: www.hdc.org.nz/your-rights/about-the-code/code-of-health-and-disability-services-consumers-rights.

³ United Nations. 2006. United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. URL: www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html.